

Litteratur

Programfag studiespesialisering humanist

Omfang: 280 timer

Formål og perspektiv

Litteratur programfag er et kreativt tekst- og fortolkningsfag. Faget anvender lesing og skriving som verktøy til å utforske det litterære språkets evne til å skape innlevelse, erkjennelse og til å behandle eksistensielle spørsmål. I møtet med forskjellige tekster øves eleven i å forbinde seg med stoffet og utvikle selvstendig tenkning. Faget tilbyr en lesing av eldre litteratur og samtidslitteratur hovedsakelig fra den vestlige litteraturhistorien. Eleven øves i å tilnærme seg tekster ved hjelp av ulike litterære metoder. Samtidig får eleven en innføring i moderne litteraturteori som inviterer til et faglig metablikk. Litteraturens funksjon for det enkelte mennesket og samfunnet sees i lys av litteratursosiologi. Dette arbeidet fører frem til øvelser i akademisk skriving. Kreativ skriving er øvelser i å utforske og utvikle litterær kreativitet innenfor forskjellige sjangre. Ved å øve seg i å uttrykke seg litterært utvikler man et presist og nyansert språk. Å nærlese og samtale om litteratur øker vår forståelse for verden og vår plass i den. Litteraturen tilbyr en forståelse for livsmestring og medborgerskap. Gjennom å reise i andre virkeligheter utvides våre perspektiver og vår forståelse for den andre og oss selv. Litteraturen speiler virkeligheten, og gjennom å lese og diskutere andres tekster utvikler eleven en empatisk, men samtidig kritisk spørrende tilnærming til verden.

Kjerneelementer

Kjerneelementer

Kreativ og akademisk skriving

Kjerneelementet kreativ og akademisk skriving handler om prosessorientert skriving av både skjønnlitterære og sakprosaiske tekster. Utforsking av skjønnlitterære sjangere med hensyn til fortelleteknikker og andre litterære grep hører til her. Det å skrivefagartikler i et faglig adekvat språk med etterrettelig referanseføring hører også til kjerneelementet.

Narratologi og moderne litteraturteori

Kjerneelementet narratologi og moderne litteraturteori handler om litteraturvitenskapens terminologi som dekker skjønnlitterære tekster. Innsikt i moderne litteraturteori og i ulike skoler innenfor litteraturfaget hører til kjerneelementet.

Nærlesning og leserrollen

Kjerneelementet nærlesning og leserrollen handler om analyse og tolkning av forskjellige tekster fra ulike tidsepoker. Det å fordype seg i hele, representative verk er en viktig del av dette arbeidet. Å bevisstgjøre seg sin rolle som aktiv leser, og dermed som medskaper av teksten, står sentralt i kjerneelementet Refleksjon over det litterære språkets erkjennelsesmuligheter hører likeledes til her.

Kunstnerisk fremføring av lyrikk og drama

Kjerneelementet kunstnerisk fremføring av lyrikk og drama handler om å føre et litterært prosjekt fram til presentasjon, være seg dikt, korttekster, noveller eller drama. Innlevelse i tekst og innsikt i ulike presentasjonsformer og -teknikker hører til her.

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- lese hele verk og sette det inn i en kontekst
- bruke sentrale litterære fagbegreper i arbeidet med tekst
- skille mellom ulike litterære metoder og anvende denne kunnskapen på ulike tekster
- skrive kreative tekster innenfor lyrikk, sangtekster og prosa
- skrive fagartikler med relevant terminologi
- skrive sammenliknende analyser av litterære tekster
- vise kunnskap om og reflektere over adaptasjon og sammensatte tekster
- gjenkjenne ulike tendenser i samtidslitteraturen
- finne fram til og ta i bruk relevante presentasjonsformer og -teknikker til framføring av lyrikk og drama for et publikum
- vise kunnskap om litteratursosiologi og litterære institusjoner
- vise innsikt i moderne litteraturteori
- skrive fagartikler hvor man anvender teori på et litterært verk
- vise kjennskap til grunnleggende filmteori
- redegjøre for intertekstualitet som fenomen
- sette litterære verk inn i litteraturhistoriske, metodiske og teoretiske sammenhenger
- reflektere over litteratur i muntlige fagsamtaler
- anvende litteraturen for å bearbeide temaer som livsmestring og medborgerskap

Innhold og arbeidsmåter

Programfaget litteratur har en leken tilnærming til kreativ skriving. Gjennom prosessorientert skriving utvikles tekstene i form og språklig presisjon. Adaptasjon av prosatekst til teater gir eleven en praktisk tilnærming til litteraturformidling. I litteraturfaget prøver man ut egne tekster på hverandre og øves i å gi konstruktive tilbakemeldinger. Egne tekster fremføres ved

ulike arrangement. I ett prosjekt omskriver klassen en prosatekst til drama som leder til en fremførelse. Programfaget har også ulike flerfaglige prosjekter med andre linjefag, for eksempel kan musikk og mediefag med hell trekkes i arbeidet med faget. Gjennom lesing av noveller og romaner utforskes de litterære spillereglene innenfor narratologien. Det å lese hele romaner er et selvstendig poeng; slik skapes unike leseropplevelser, i tillegg til at konsentrasjon og utholdenhet øves. Faget tilbyr en symptomatologisk litteraturforståelse der man gjennom nærlesning, eksempelvis av en 1800-tallsroman, kan få en forståelse for hele tidsepoken. Ved å få innsikt i forskjellige metoderetninger øves elevene i å lese samme tekst med forskjellige «briller». Her utfordres også leseerfaringen og forholdet mellom leser og forteller. Elevene lærer om bokens plass i samfunnet gjennom litteratursosiologien. Her får de blant annet kjennskap til forskjellige litterære institusjoner. En innføring i litteraturteori i Vg3 gir eleven et teoretisk metablikk på faget som er nødvendig for å skrive akademiske fagartikler. De får også selv være med på utformingen av en antologi med egne tekster. Ferdigheter i tekstbehandling, layout og kildeføring og nødvendig digital kompetanse, integreres naturlig i skrivearbeidet. Elevene får også en innføring i filmteoretiske virkemidler og øves i å skrive filmanmeldelse eller sammenliknende analyser av roman og film. Programfaget litteratur har en dialogisk tilnærming i faget der man diskuterer skjønnlitterære tekster og fagartikler i ulike settinger. Gjennom denne tilnærmingen i faget, får eleven også vist frem sine muntlige ferdigheter.

Vurdering

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og kreativitet og bidra til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i faget når de redigerer egne og andres skriftlige arbeider, eller deler observasjoner og bearbeider stoff muntlig. Elevene viser og utvikler også kompetanse når de gir konstruktiv kritikk til hverandre. Læreren skal gjennom underveisvurderingene veilede elevens videre lærings- og skriveprosess. Tilbakemeldingene elevene får underveis i faget skal hjelpe elevene til selv å reflektere over og vurdere eget arbeid. Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning i faget. Elevene skal være med på å vurdere eget arbeid. Læreren og eleven skal være i dialog om elevens utvikling i faget. Elevene skal få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, egen utvikling og hva de kan jobbe med videre. Det legges vekt på at elevene er åpne for innspill og klarer å nyttiggjøre seg veiledningen. Vurderingen kan også foregå i gruppesamtaler, der elevene samtaler om egne og andres arbeider. Egenvurdering kan gjøres skriftlig eller i samtale med læreren. Etter hver vurderingssituasjon får elevene en skriftlig eller muntlig underveisvurdering, der det legges vekt på utviklingsmuligheter i faget. Elevenes kompetanse måles i lys av fagets toårige læringsløp ut fra prinsippene om vurdering for læring.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i litteratur ved avslutningen av opplæringen etter Vg3. Læreren skal planlegge og legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin på flere og varierte måter som inkluderer kreativitet, forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, individuelt og i samarbeid med andre. Evalueringen

skal romme både skjønnlitterære tekster, fagartikler og fagsamtaler. Eleven skal ha én karakter i faget.